

.....
272.943

ZK

.....

272943

EMLÉKIRAT
MURAKÖZNEK
MAGYARORSZÁGHÓZ VALÓ
TARTOZÁSA ÜGYÉBEN

NYOMDA

1920

PALLAS IRODALMI ÉS
NYOMDAI RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG BUDAPEST

EMIL FERAT
MURAKÖZNEK
MAGYARORSZÁGOS VÁLO
TARTÓSAI ÜZEBEN

272943

113.417

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA
VILÁGHÁBORÚ.
2419

Pallas részvénytársaság nyomdája Budapesti.

Történetjogi adatok.

A horvátok a negyvenes évek óta igényt tartanak hazánk egyik kies, termékeny, a Mura és Dráva folyók közt fekvő Muraköz néven ismert 783 négyzetkilométer területű vidékére. Horvát testvéreink Muraköz megszerzésére irányuló törekvéseikkel főképp azóta léptek fel erősebben, amióta a Nagy-Horvátország eszméje felszínre került és vele a trializmus szállóigévé lett a horvátok közt. Eleinte csak azon a címen formáltak jogot a Muraközre, hogy — szerintük — az ott lakó, mintegy százezer lelket számláló nép horvát származású és hogy a horvát nyelvet beszéli. De mivel ezt a jogcímet nem találták elég erősnek ahhoz, hogy adandó alkalmal Muraközt kiszakítsák Magyarországtól s egyéb jogcímet sem tudván találni, a történeti jog alapján kezdték bolygatni ügyüket; de mivel semmi néven nevezendő döntő érvényességű okiratot nem tudtak találni, mellyel törekvésüket és igényüket támogathatták volna: a Muraközre vonatkozó oklevelek nyomán téves következtetésekkel és önkényes magyarázatokkal bizonygatták Muraközre vonatkozó történeti jogukat. Azokat az okleveleket, melyek a magyaroknak Muraközre vonatkozó történeti jogait támogatják, magától érthető, szeretik elhallgatni, vagy az ő érdekeik szerint magyarázni. Ez a törekvés egyébként nemcsak a Muraközre vonatkozó joguk, hanem Magyarországgal való közjogi viszonyuk hangoztatásánál is jól ismert módszerük, mert az idevonatkozó újabb keletű történeti és tankönyveik mind tele vannak annak bizonyításával, hogy Szent László nem foglalta el Horvátországot, hanem Kálmán király kérte fel a horvátokat, hogy csatlakozzanak a magyarokhoz, amit ők megtet-

tek és bizonyos kikötésekkel királyukul fogadták a magyar királyt, miért is csak personal- és nem reálunió létesült Horvát- és Magyarország közt.

Pedig hát a horvát történészek is tudják, hogy III. Kresimir Péter horvát király nővérét Gyécse magyar királyi herceg (a későbbi I. Géza király) vette feleségül. Tőlük származtak Kálmán és Álmos hercegek. Mikor az utolsó horvát nemzeti király II. István, ki III. Kresimir Péter unokaöccse volt, 1090-ben meghalt, *a horvát királyi trón női ágon a magyar királyi családra szállott.* Szent László ezen a jogon nyomult be seregével 1091-ben a Gvozd hegységen túl fekvő Horvátországba, mely a mostani Modrus, Lika, Krbava megyéket és Dalmácia északnyugati részét foglalta magában. Szent László halála után (1095) I. Géza király és felesége, a horvát királyi hercegnő elsőszülött fia, Kálmán követte a magyar trónon, s hogy Horvátországhoz való jogát kijelentse és biztosítva, felvette a horvát király címet és Horvátországot *mint anyai örökséget a magyar királysághoz csatolta.* Csakhogy jegyezzük meg, nem a mai Horvátországot csatolta Magyarországhoz, hanem azt a részt, mely a Gvozd hegységen túl feküdt. Hiszen a mai Horvátországnak azt a részét, mely ma Zágráb, Pozsega és Belovár-Körös megyékhez tartozik, Kálmán király idejében s később 1746-ig is Szlavóniának nevezték s ugyanakkor tolódott át Verőce, Pozsega, Valkó és Szerém magyar megyékre a Szlavonia, Zágráb, Varazsd, Zagoria és Körös megyékre a Horvátország elnevezés. A Gvozd hegységen innen fekvő, ma Horvátországnak nevezett Szlavóniát tehát Kálmán királynak nem kellett Magyarországhoz csatolnia, mert ez már amugy is hozzátartozott azon a címen és jogon, hogy Szent László király ezt a szlavonok (s nem horvátok) lakta vidéket, a régi Szlavóniát a németektől foglalta el 1082—1083-ik év telén s felosztotta Zágráb, Varazsd, Zagoria és Körös megyékre. Erről azonban, t. i. hogy a mai Horvát- és Szlavonország legnagyobb része, u. m. az akkori Zágráb, Varazsd, Körös és Zagoria megyék, valamint Verőce, Pozsega, Szerém és Valkó megyék a Gvozd (Kapela) hegységen tuli tulajdonképeni Horvátország meghódítása előtt

már magyar részek s részben magyarországi megyék voltak, a horvátok nem szeretnek beszélni. Az említett Dráván túli magyar részek és vármegyék területéről is úgy beszélnek, mintha azok Horvátországhoz tartoztak volna, vagy pedig egyszerűen hallgatnak róluk, nehogy köztudatba menjen, hogy a mai Horvátország nem azonos azzal a Horvátországgal, melyet Szent László örökség révén és fegyverrel csatolt a Szent Korona országaihoz.

Ha tehát így van, s amint megdönthetetlen bizonyítékok szerint így is van: hol van a horvátok ősi joga Muraközhez? mikor a szomszéd régi szlapon megyék sem voltak az övéké! Hogy a későbbi évszázadok folyamán sem volt Muraköz a horvátoké, sem pedig a szlaponoké, arról beszéljenek az alábbi okiratok, melyek között néhány jeles horvát történész által felkutatott okirat is segítségünkre fog lenni.

1. Azt, hogy Muraköz Szent István idejében magyar terület volt, határozottan tudjuk. Erre bizonyítékunk Kerse-lichnek Mária Terézia idejében kiadott műve, melyben a régi Pannoniának a magyarok által elfoglalt részét délen a Dráva által jelzi. „Ez választja el —ugymond— a hunokat (magyarokat) a Dráva közti szlávoktól.“ Bizonyíték továbbá az, hogy amikor Szent István Konrád császárt Kresimir Horvátország királya segítségével legyőzte, a régi Szlavoniának (most Horvátországnak) azt a részét, mely Magyarországhoz tartozott, a Kulpa és a Száva egybefolyásától a Drávig Kresimir fenhatósága alá helyezte. Tehát a Dráván innen fekvő Muraköz István király birtokában maradt.

2. Smiciklas horvát történetíró Codex Diplomaticus Croatiae Dalmatiae, et Slavoniae. IX. 25. alatt írja, hogy I. Károly király 1325-ben elrendeli a következőket: „universi et singuli homines *ultra fluvium Drava* in tota terra banatus constituti iudicio bani subiaceani“. Tehát a bán joghatóságának csak a Dráván túl lakók vannak alárendelve, de a Dráván innen fekvő muraköziek nem, mert Muraköz Magyarországhoz tartozik.

3. Tkalesich szintén horvát történetíró „Monumenta episcopatus Zagrabiensis“, Zágráb, 1874. I. k. 58. alatt közli

a zágrábi káptalan határozatait 1334-ik évről, melyekben a következők vannak feljegyezve: „decime de Bekchyn et Drava-Murakuz non bono modo pervolsuntur, quoniam ille gentes non sunt de banatu“, tehát határozottan említi, hogy Muraköz nem tartozik a báni hatóságok (Horvátország) alá.

4. 1349-ben Lajos király utasítja Lendvai Miklós volt bánt, hogy Domása nevű muraközi birtoka mellett jogigényét igazolja. Oklevelében ezeket írja: „Nunciatis nobis... quod possessio Domasa vocata inter fluvius Drava et Mura in comitatu Zaladiensi existens“ stb. Damása falu ezen a néven ma is megvan Muraközben, mely ezen oklevél szerint 1349-ben is Zalamegyében feküdt, tehát Magyarországhoz tartozott.

5. Az 1542-ik évi országgyűlési törvények 43. cikkulusa, (mely a zágrábi levéltárban fellelhető), a következőket mondja: „castra Casparis Ernest Chaktornya et Strigo in Szaladiensi, Szentgyörgy et castellum Kapronca in Crisiansi comitatibus existentia.“ Tehát Csáktornya és Stridó muraközi helységeket a magyarországi Zalamegyében, míg Kaproncát a horvátországi Kőrösmegyében fekvőknek mondja.

6. 1750-ben Kerchelich horvát historikus írja Varazsd-ról, hogy e megye a Dráván túl kezdődik és Zalamegyétől a Dráva választja el.

Ezeken kívül számtalan korábban és későbbben kelt okirat is megerősíti Muraköznek Magyarországhoz mindenkor való tartozását ugy annyira, hogy ehhez semmi kétség nem fér.

Érzelmi kapcsolatok.

Muraköz népének Magyarországhoz való ragaszkodása ősrégi. Egyetlen évszázadot sem mutathat föl a történelem, melyben a muraközi nép megtagadta volna magyar hazájához való hűségét. Régi urainak, a Zrinyieknek hazaszeretete plántálódott ennek a kevés számu, önálló faji jelleggel bíró szláv népnek a szívébe. Bebizonyította ezt számtalanszor s főkép a Zrinyieknek a korában, a harcias időkben, mikor mint a Zrinyi-hadak katonája és várőre, a békés időben jobbágya, munkásságának és megbízhatóságának oly sok szép

jelét adta. Főleg Zrinyi Miklós a költő idejében volt bő alkalma a haza iránt való szeretetéről tanubizonyságot tennie, mert a nagy költő s hadvezér nyugalmat, pihenést nem engedett a töröknek. Zrinyinek Muraközben fekvő esáktornyai, légrádi, zerinvári, stridói várai, pottornyai, lapsinai stb. váraicsai háborus időkben állandó szinterei voltak a harci zajnak, békés időben pedig a csendes jobbágyi munkának.

Harcon kívüli munkára maga a költő adott a népnek szép példát azzal, hogy amikor a németek irigykedése és armánykodása folytán rövid időre pihentetnie kellett a kardot, a békés heteken is a haza javára dolgozott, megírván örökhirű époszát a Zrinyiászt, A török ellen való áfiumot stb. műveit.

Zrinyi, a költőnek a haza érdekében tett nagyjelentőségű szolgálatai, tevékenysége és munkássága Muraköz népére is átplántálódott és a nép dédapái révén átöröklődött. A muraközi messze vidéken ismert jó és megbízható, kevéssel megelégedő munkás nép most is elvégezvén otthon kis földje megmunkálását, ezrenként utazik főleg a vasuti töltések építésére Magyarország vasuti vonalaira. Csak egyet köt ki, hogy minden szombaton este hazatérhessen, hogy a vasárnapot családja körében tölthesse, az Isten házáat felkereshesse és a mezőn vetését, otthon házi állatjait megtekinthesse.

A muraközi nép a munkán kívül a lángoló hazaszeretet varázsát is átörökölte Zrinyi példájára dédapáitól. A magyar hazához való ragaszkodásában egyetlen nem magyar ajku honfitársa által sem hagyja magát tulszárnyaltatni, dacára annak, hogy naponként ki van téve a kisértésnek a szomszéd horvátok és stájerországi szlovének részéről. A nép feltétlenül Magyarországhoz vonzódik és ragaszkodik, nemesak a magyarokkal való ezeréves összetartozás és politikailag való békés együttélés következtében, hanem mert a magyar szabadon engedte használni és művelni nyelvét, szokásait és soha agresszív módon nem nyult a nép nyelvéhez, sem pedig faji nivoltjához. Sőt a magyar kormányok az ő különleges, a szomszéd horvát és szlavon nyelvtől lényegesen eltérő nyelvének ápolását a nép nyelvén irt lappal és iskolai könyvekkel elősegítették.

A muraközi nép magyar hazaszeretetének néhány példával való illusztrálására fel kell ütnünk a történelem lapjait, el kell olvasni az azon időbeli feljegyzéseket és okiratokat, melyek kézzel foghatólag fognak bizonyítani állításunk igaz volta mellett.

Az 1848—49-iki szabadságharc Muraköz népét sem hagyta érintetlenül. Ugy az alsó, mint a felső vidék lakossága nemzetőrséggé alakult, felfegyverkezett és a Dráva partjára sietett őrt állani, hogy a betörni készülő horvátok ellen megvédelmezze a haza határát. A faj- és nyelvrokon horvátok eget, földet ígértek a muraközieknek, hogy magukhoz esábitásák őket, de a nép ellenállott és visszautasította ígéreteiket. A Dráván átjött nagyszámu illyr szerezsán ellen mitsem tehetvén, eleinte passzív magatartásra határozta el magát, de hazáját nem árulta el.

1848 augusztus 2-án az összes muraközi községek előjárói részvételével Csáktornyan gyűlés tartatott abból a célból, hogy a népet a horvát bánnak való hódolásra és Magyarország ellen való felkelésre buzdítsák. Ezen a gyűlésen a nép erélyes hangon tiltakozott a bán fellépése ellen is kimondotta, hogy nem akar s nem is fog a bán hatósága alá tartozni. Horvátország főnhatóságát el nem ismeri s végül kijelenti, hogy szükség esetén fegyvert ragad. Később a harc zajában ezt meg is tette s a muraközi születésü Gasparich Márk ferenczendi áldozár vezetése mellett Alsó-Domborunál megverte a szerezsánokat. Gasparich vértanu-halált szenvedett, mert később az osztrákok a bujdosó barátot elfogták s Pozsonyban felakasztották. A hálás utókor Pozsonyban egy utcát nevezett el róla, földije pedig szülőhelyén, Perlak főterén szobrot emeltek emlékére. Az emlékművet a Muraközbe most betört szerbek és horvátok lerombolták, ámde ez nem fogja lerontani, sőt hatványozni fogja azt a kegyeletet, melyet Muraköz népe Gasparich Márk magyar vértanu földije iránt érez.

A szabadságharc leveretése után a muraközi népet, mert nem akart magyar hazája ellen fellázadni, az osztrákok azzal büntették, ami legjobban fájt nekik: leszakították az édes anyahaza kebeléről s koncul dobták a lázadó horvátoknak.

Az örök időkre berendezkedni készülő horvátok a közigazgatást kezükbe véve, először is elvették anyanyelvét és a délszláv irodalmi nyelvet akarták meghonosítani az iskolákban. Kiszórták a már akkor is használatban volt magyar olvasókönyveket. Eltulajdonították az iskolák berendezéseit, felszereléseit. Elzárták a Magyarország felé vezető utakat s új kocsitakat építettek Horvátország felé, hogy a nép ne keresse fel adás-vevési ügyeiben a magyarországi vásárokat, kereskedéseket, hanem hogy kereskedelmileg is Horvátország felé gravitáljon. Akár csak a jelen betörés idejében. Muraköz sorsa 70 év múlva megismétlődött, annak a bizonyosságául, hogy semmi sem állandó az ég alatt s így bizonyára Muraköz jelenlegi rabságos helyzete sem fog örökké tartani.

1860-ban pirkadni kezdett Magyarország sötét egén a szabadság hajnala. Magyarországgal együtt Muraköz is megmozdult. A nép mindjobban s jobban kezdett tiltakozni a Horvátországhoz való tartozás ellen. Az októberi diploma után a csáktornyai piacon volt a plebiscitum, melyen megkérdezték tőle, hogy vissza akar-e csatolódni Zala vármegyéhez?

A muraközi nép *igennel* felelt. A horvátok aláírásokat gyűjtöttek a nép közt a Varazsdmegyéhez való tartozás mellett, de nem akadt ember, aki aláírta volna a nyilatkozatot.

Hogy a muraközi nép nem akart Horvátországhoz tartozni s hogy 1860-ban követelte Muraköznek Magyarországhoz való visszaesatolását, azt maguk a horvátok is elismerik, mint ezt a következő, gróf Batthyányi Imre Zalamegye főispánjához Varazsdról intézett s a visszaesatolást megelőző tárgyalási iratok egyik oklevele is igazolja, melyben a többi közt a következők állanak: „Meg vagyok győződve, hogy a horvátok a muraközieket *akaratauk ellen* magukkal lévő eddigi kapcsolatban megtartani nem kívánják, sőt őket rendes uton Ts. Zalavármegyének minden irományaikkal s okleveleikkel együtt átadni készek lesznek. Varazsd, 1860. nov. 29-én, Czár István Varazsdmegye m. kir. biztosa.“ (Lásd az 1443/860. sz. országos levéltári csomóban.)

Ugyanezt igazolja Globocnik Antal, aki az abszolutiz-

mus idejében Csáktornyan es. kir. járásfő volt, ki egyik iratában panaszkodik, hogy Zágrábban 1861. jan. 17-én a Muraköz hovatartozása érdekében megtartandó gyűlésre a muraközi horvátokat hiába édesgette, de a muraköziek nem mentek el. Igen, nem mentek el, mert még a jelét sem akarták mutatni annak, hogy ők Horvátországhoz akarnak tartozni.

Sőt, még az 1861. jan. 28-án a Varazsdra ugyanebben a tárgyban összehívott megyegyűlésen sem jelentek meg, annyira illegálisnak tartották Horvátországhoz való átesatolásukat. A varazsdi megyegyűlés különben kijelentette, hogy Muraköz számára nem választhat tisztikart, noha 1849. óta Varazsdmegye függeléke, mert erre nem illetékes és „mert Muraköz eddiglen törvénytelenül tartozott Horvátországhoz.” (Lásd Horváth: Povjest Medjimurja. 319. lap. Zagreb.)

A Muraköziek nyelvi viszonyai és etnografiai helyzete.

A horvátok a Muraközre vonatkozó igényüket hamis alapokon nyugvó és erőltetett történeti jogok hangoztatásán kívül főképp azzal szeretik bizonyítani, hogy a muraközi nép horvát nyelvű. Ez a támpont most a Wilsoni elveknek divatos hangoztatása idején alkalmasnak látszik a jogigény megállapítására, ha tényleg horvát volna a muraközi nép nyelve. Ámde a nyelvtörténeti kutatások és a nyelvtani összehasonlítások egészen mást bizonyítanak.

A muraközi nép nyelve a horvát nyelvnek nem származéka, sem pedig annak dialektusa, hanem önálló jelleggel bíró szláv népnyelv, mely legnagyobb részét a horváttól eltérő szókinccsel és eltérő nyelvtani alakokkal bír.

A muraközi nyelv ős szülői a szlapon és szlovén (vend) nyelv, de nem azonos velük, mert századok folyamán vegyülék-nyelvvé vált s elszigetelt földrajzi helyzetében idegen (főleg magyar, német és latin) nyelvek hatása alatt átídomult, azonban megőrizte ősi szlapon, másrészt ősi szlovén (vend) alapsajátságait is. A délszláv horvát és szerv nyelvhez csak

olyan nyelvrokonság füzi, mint a cseh nyelvhez a lengyel nyelvet, vagy a ruthénhez a tót nyelvet.

A muraközi nyelvnek a horvát nyelvtől való nyelvtani eltérései főleg a főnév, melléknév, névmás, számnév ragozásánál és az igeragozásnál szembetűnők. A muraközi nyelv nem ismeri a horvát-szerb nyelv egyik sajátosságát a kettősszámot (a dualist), külön vokativusa sincs, mint a horvátnak stb. stb. A muraközi nyelvben igen sok főnév ugyanazt a fogalmat más alakban, más szóval s gyakran más nemben fejezi ki, mint a horvát-szerb. A főnevek tulajdonságaira és azok cselekvéseire vonatkozólag is legnagyobb részt más, a horvát-szerb nyelvtől eltérő szavakat használ a muraközi nép. Sőt számos, a horvát-szerb szóval teljesen azonos szónak egészen más értelme van a muraközi s más a horvát-szerb nyelvben.

Innen van, hogy a muraközi nép a horvát-szerb nyelven beszélőt nem érti meg s hogy a horvát-szerb nyelv idegen előtte.

Több neves horvát nyelvtudós is megállapítja, hogy a muraközi nyelv nemcsak hogy nem horvát nyelv, hanem hogy nem is származik a horvátból. A horvát-szerb és a muraközi nyelv közötti különbségre vonatkozólag lássunk a mindennapi beszédből és a horvát iskolai könyvekből vett néhány példát összehasonlításképp.

1. Tegnap egész nap esett az eső.

Horvát nyelven: Jučer je čitav dan kiša padala.

Muraközi nyelven: Včera je cěli den deždj išel.

2. Éppen most jöttem haza.

Horvát nyelven: Istom sada sam došac kući.

Muraközi nyelven: Ram ve sem došel dimo.

3. Vizet fogunk a kutból meríteni.

Horvát nyelven: Vodu čemi is bunara vaditi.

Muraközi nyelven: Vodu budemo iz zdenca grabili.

Tulzás nélkül mondhatjuk, hogy alig van mondat, melyet a muraközi nem fejezne ki másképp, mint a horvát vagy szerb.

Lássunk néhány közönségesebb példát a horvát-szerb második osztályu népiskolai olvasókönyvből.

4. 101. olv. Husvét. Ennek az ünnepnek örül minden keresztény már azért is, mert ilyen szép időszakban érkezik.

Horvát nyelven: Uskrs. Tomu blagdanu raduje se svaki kršćanin već i radi toga, jer dolazi u tako krasno doba.

Muraközi nyelven: Vuzem. Ovomu svetku veseli se saki kršćenik vre i zbog toga, kajti dojde vu takvom lěpom času.

5. Ugyanitt tovább: Jézus Krisztus a világ megváltása végett halált szenvedett és feltámadt.

Horvát nyelven: Isus Hrist je za spas svijeta podnio smrt i uskrsnuo.

Muraközi nyelven: Jezuš Kristuš je za zveličenje sveta podnesel smrt i gori se stal.

6. Vagy pl. a 164-ik olvasmány ugyanebből az olvasókönyvből. A káposzta. A viz lecsuszik a káposztáról, mint a kacsza tollazatáról vagy a zsiros kalapról.

Horvát nyelven: Kupus. Voda se oklizuje s kupusa kao i s pačjega perja ili masna šešira.

Muraközi nyelven: Zelje. Voda se dol šklizne od zelja kak od recinoga perja ali od mastnoga šklraka.

A szóban lévő vagy bármely horvát olvasókönyvből ezer és ezer példát fel lehetne hozni, mert ezen egyszerű, a kis elemi iskolai tanulók szókészletéhez és felfogásához mért olvasmányokban alig találunk egy sort, melyekben a szavak vagy a mondatkötés egyeznének a muraközi nyelvvel.

A horvátok egyébként kicsinylő lenézéssel viseltetnek a muraköziek nyelve iránt s élclapjaikban állandó rovatban gunyolják a muraköziek beszédjét ezen a nyelven bemutatott közleményeikkel és kifejezéseikkel.

Viszont a muraközi nép sem kiméli drávántuli horvát szomszédjainak beszédjét és kifejezéseit s azért lakodalmak, vagy más összejövetelek alkalmával élcelve idéznek a drávántuli horvátok beszédmódjából általános derültség közt, ami egyrészt szintén a két nyelv közt lévő nagy különbségre is és a horvát-szerb nyelv iránti antagonizmusra enged következtetni.

A muraközi nép dalaiban, táncában, öltözetében, gondolkozásában és érzésében is különbözik a horváttól. A muraközi nép nem táncolja a horvát-szerb kólót, hanem a magyar csárdást, dalai magyar motívumúak, ünnepi és téli öltözete magyar nadrág, dolmány és eszima s egyik vidéken sem a horvát-szerb boeskor, opanka. Nyáron köznapon gatyát visel, de más szabásut mind a horvát. A nők öltözete is más: tarka vagy szines szoknya, kendővel átkötött derék s ujabban cipő, régebben eszima, míg a horvátoké a legtöbb szomszéd horvát-országi vidéken fehér szoknya, fehér derék és boeskor s ritkán cipő vagy eszima.

Sajátságos vonása a Zrinyiek e népének, hogy a közvetlen szomszéd horvát, stajer szlovén és murántuli vend néppel való mindennapi érintkezése ellenére, nyelvben, dalban, táncban, öltözetben, sőt érzésben és gondolkodásban megtartotta különleges jellegét, a muraközit. Dacára annak, hogy faj- és nyelvrokonság füzi említett szomszédjaihoz, évszázadok óta nem asszimilálódott, hanem megmaradt külsőleg, belsőleg, amint ő mondja: Magyarországhoz tartozó muraközinek, „medjimurecnak.“ S ezt a jellegét nem fogja elveszíteni, bárhova is vezérli a sorsa!

Hogy a muraközi nép nyelve nem horvát, ezt az is határozóan bizonyítja, hogy a horvátok az ő nyelvüket (a horvát-szerb, délszláv irodalmi nyelvet) erőnek-erejével rá akarják erőszakolni a muraköziekre. Ha tényleg horvát volna a muraközi nép nyelve, akkor erre semmi szükség sem volna. A muraközi népnek meg egyáltalán nem kell a horvát-szerb nyelv, melynek Muraközbe való bevezetésére nem egy ízben tettek kísérletet. Elárasztották őket a Szent István Társulat céljaival azonos Cirill-Method-Irodalmi Társulat kiadmányai-val s néplapokkal, melyeknek buzgó terjesztője a muraközi, Zágrábban nevelkedett papság volt. — 1883-ban a magyar országgyűlésen a horvátok interpelláltak is a muraközi nyelv miatt s az iskolákban a horvát-szerb nyelv behozatalát követelték. Az országgyűlés a muraközi nyelvi viszonyok tanulmányozására és az állítólagos sérelmek megvizsgálása végett magyar és horvát országgyűlési képviselőköt, zágrábi egy-

házmegyei papokból, állami és megyei főtisztviselőkből szervezett bizottságot küldött a helyszínére, Csáktornyára. A bizottság Muraköz más helységeit is felkereste a nyelvi viszonyok tanulmányozása végett.

A bizottság tagjai, köztük (s ez fontos) a horvát kiküldöttek is megállapították, hogy a muraközi nép nyelve és a délszláv irodalmi horvát-szerb nyelv közt oly nagy a különbség, hogy azt a muraközi iskolákban egyáltalán nem lehet használni tanítási nyelvül, sem pedig a tankönyvekben. Ennek fogva a bizottság az állam által kiadott muraközi nyelven irt ABC-könyvet nemcsak meghagyandónak véleményezte, hanem a többi népiskolai könyvnek is a muraköziek nyelvén való megíratását javasolta. A horvát tulzók nem elégedtek meg a bizottság határozatával, hanem a muraközi lelkészek ösztönzésére, rávették a zágrábi érseket, hogy rendelje el a nyelvkérdésben a népnek plébániánként való megszavaztatását. Egyetlen egy plébánia népe sem akadt, mely a délszláv irodalmi nyelvet óhajtotta volna az iskola és a templom nyelvül, sőt valamennyi plébánia hivei a leghatározottabban követelték, hogy ősi nyelvük maradjon meg az iskolákban s a templomokban.

A muraközieknek ősi nyelvét a magyar hatóságok mindekoron tiszteletben tartották úgy a templomban és iskolákban, mint a hatóságoknál és más hivatalokban a néppel való érintkezésben, míg a Muraközbe betört horvátok és szerbek a nép nyelvét azonnal kiküszöbölték s az iskolákba s a hivatalokba a nép által nem értett délszláv horvát-szerb nyelvet hozták be és a zágrábi olvasókönyvek használatát rendelték el, ami a nép közt általános visszatetszést és megalégedetlenséget szült.

A muraközi nép rendületlenül ellenáll annak, hogy anyanyelvén erőszakot kövessen el a jugoszláv érdek. Amilyen örömmel tanulja és tanulta a magyar nyelvet, ép oly elhatározással áll ellene a szerb-horvát irodalmi nyelv behozatalának az iskolába és templomba. Az erőszakoskodó horvátok eddigi kísérlete még mindig meghiúsult a muraközi nép ki-

tartásán. A muraközi népnek a magyar s nem a horvát-szerb nyelv kell. Ezt a következők is bizonyítják:

A népköztársaság 1918. év végén elrendelte, hogy a hazai nem-magyar ajku lakosság iskolába járó gyermekei minden vonalon anyanyelvükön részesüljenek oktatásban. A nyelvi rendelet végrehajtásából kifolyólag a kormány Muraközt kikapcsolta a zalamegyei tankerületből és Muraköz iskolái részére külön, a nép nyelvét is beszélő miniszteri biztost nevezett ki a tanfelügyelői teendők ellátására. A miniszteri megbízott Csáktornyán és vidékén kezdvén el hivatalos működését, 1918. dec. 19-én a környék 14 községének elöljáróit összehívta Csáktornyára, kiknek anyanyelvén előadta a kormány abbéli elhatározását, hogy ezután Muraközben a nép nyelvén fog az iskolai tanítás folyni. A miniszteri biztos közléséből kifolyólag a nép részéről várt általános öröm és megelégedés helyett lehangoltságot tapasztalt, sőt a jelenvolt községi elöljárók kijelentették, hogy jobban szeretnék, ha gyermekeik az iskolában magyar nyelven tanulnának, mert ugymond: anyanyelvükön otthon amugy is megtanulnak beszélni, míg ha az iskolában nem tanulnak meg, hol fogják ezután megtanulni a reájuk nézve oly fontos és életbevágó magyarul való beszélést? Mikor a miniszteri biztos a csak magyarul beszélő tanítókat a nép nyelvén is beszélő tanítókkal akarta kicserélni, a nép ellentállott s azzal az indokolással, hogy majd megtanul a tanító a faluban a nép nyelvén beszélni akkor, amikor, de a fő az, hogy gyermekei tőle magyarul tanuljanak meg beszélni. Már pedig, ha olyan tanító jön a faluba, aki horvátul is tud, a gyermekekkel mindig csak anyanyelvükön fog beszélni s akkor nem tanulhatnak meg magyarul. A miniszteri biztos csak azzal az ígérettel volt képes a népet megnyugtatni, hogy a kormánynál ki fogja eszközölni azt, hogy a magyar nyelvet ezután is taníttatni fogja az iskolában s a nép nyelvét nem beszélő magyar tanítókat nem helyezetteti át.

Hogy a muraközi nép a magyar nyelv iránt rokonszenvet tanusít s megtanulására törekszik, annak az az oka, hogy reá nézve életfeltétel a magyar nyelv tudása. Ugyanis

a magyar nyelv tudása nélkül nem bonyolíthatná le adásvévesi ügyleteit a kereskedésekben, vásárokon, mint erről később szó lesz, mert minden gazdasági érdeke a Murán tuli magyar vidékekhez fűzi és vonzza.

Közgazdasági viszonyok.

E pontban rá akarunk mutatni arra, hogy Muraköz közgazdaságilag Magyarországra van utalva. Muraköz lakosságának száma megközelíti a százézetet, kik kevés iparos kivételével földmivesek. Az alsómuraközi rónaságon gabonáneműek s főleg kukorica termesztésével, a hegyekben főleg szőlőműveléssel és gyümölcstermeléssel is foglalkozik. A hasznos háziállatok tenyésztésére nagy gondot fordít. A muraközi ló nemesak országszerte, de külföldön is híres, mert ez a hidegvérű lófaj a legjobb gazdasági igavonó lófajok közé tartozik. A magyar államnak van a legnagyobb része abban, hogy a muraközi lovak értéke minőségileg 25—30 év óta nagy lendületet vett, mert a földművelésügyi miniszterium és a megye kiküldöttjeinek vezetése mellett évről-évre bizottságilag osztályozták a méneket és helyezték el a tenyészállatokat, melyekért a muraközi gazdák nagyobb összegű jutalmat kaptak az államtól. A „muraközi ló“ címen országos hirre vergődött gazdasági lófaj a muraközi nép vagyonosodását nagyban előmozdította, amit a magyar állam gondoskodásának köszönhet. Az állam a muraközi lovak kelendőségéről is gondoskodott kiállítások stb. útján úgy annyira, hogy nemesak a haza minden részéből, hanem az osztrák tartományokból, Német- és Olaszországból is felkeresték a muraközi lovak után kutató vevők a falvakat, vásárokat. A muraközi nép jól tudja, hogy mit köszönhet ebben a tekintetben is Magyarországnak. Annak is tudatában van, hogy ha Jugoszláviához tartoznék, megszűnne a vevők főkontingense, a magyar birtokosság, mely százszor is meggondolná, hogy a határon és vámon át menjen-e a jugoszláv Muraközbe lovat vásárolni?

A Muraköz-hegyvidéki nép mint említettük, szőlőmű-

veléssel foglalkozik. A Zrinyiek idejében előszeretettel keresték fel főuraink Muraköz kies hegyvidékét, ahol a szőlőkultúrát már abban az időben is kedvvel művelte a nemesség. Számos, a haza belsejéből való főúr is tartott Muraköz hegyvidékén nyári lakot és szőlőt, mint az egyes hegyhátok magyar nevei is bizonyítják, (Bánfyhegy, Bocskayhegy stb.). Később Mária Terézia virágoztatta fel a szőlő- és gyümölcskultúrát, amennyiben a tokajvidéki furmin szőlőfajt telepítette meg Muraköz hegyeiben, valamint a legnemesebb gyümölcsöt termő almafajokat honosította meg. Sajnos, idők folyamán a fillokszera kipusztította a nemes bortermő szőlőket s a hegyvidéki nép régi keresetétől elesett. Ismét tehát a magyar államnak kellett az ügyet kezébe vennie. Nagyobb terjedelmű szőlőtelepet létesített a hegyvidék központján. Azt mintaszerűen berendezte és mintaszerűen műveltetette, példát óhajtván adni a népnek. A szőlőművelő nép az állami szőlőtelepet csakhamar felkereste és tanult vezetők mellett, mint szőlőmunkás megtanulta a szőlőművelés, valamint a borkezelés szakszerű munkáját. Munkájával keresett, de tanult is és amit tanult, azt saját szőlőjében értékesítette. Az állami szőlőtelepről nyertek a vidék szőlősgazdái amerikai alanyokat, itt tanulták meg az oltás nemeit, a permetezést stb. védelmi ismereteket, melyek segítségével felújították szőlőiket és fellendítették gazdasági viszonyaikat. A jugoszlávok az állami szőlőtelepet és mintapincéjét is eltulajdonították, minden felszerelésével, boraival együtt. Most ők gazdálkodnak azon s ők élvezik azt, amit a magyar tudás és szorgalom teremtett. Ámde a nép nem felejtí el azt, aki segítségére sietett elpusztult szőlőgazdaságának felújításán és felvirágoztatásán és szívében visszakívánja azt, kinek boldogulását köszönheti: a magyart.

Muraköz népe közgazdaságilag Magyarországra van utalva s egész gazdasági helyzete Magyarországhoz köti. Számos muraközi község lakosának a Murán tuli részen van szántóföldje, rétje, szőlője, erdeje. Heteken át minden nap át kel kelnie a Murán, hogy földjeit megművelje s a termést a Murán át hozza haza. Ez a gazdasága el fog veszni, mert

annak még a lehetősége is ki van zárva, hogy idegen államba engedjék őt átmenni napról-napra gazdálkodni; ha pedig megengedik, annyi kellemetlenségnek lesz kitéve, hogy végre is megunja és megváltik Murán tuli gazdaságától, ami reá nézve romlást jelent. A muraközi népnek ugyanis azért kellett a Murán tul földet szereznie, mert Muraközben a túlnépeség miatt nem volt képes földhöz jutni.

A muraközi nép ugy kisebb, mint nagyobb ügyleteit is magyar vidéken bonyolítja le. A muramenti falvak gazdaszonyai tojást, vaját, turót, zöldséget, baromfit, gyümölcsöt a nagykanizsai, alsólendvai, letenyei stb. piacon értékesítik, ugyszintén gabonáját, egyéb terményeit és állatjait is és ezek árán szerzi be szükségleteit. Ezekről mind elesik, mert a horvátországi kezdetleges kereskedelmi viszonyok sem adás, sem vétel tekintetében nem alkalmasak arra, hogy igényeit kielégítsék. Ha a Mura lenne az ország határa, a muraközi népnek gazdaságilag való romlása elkerülhetetlen lesz, mert a jugoszláviai lanyha kereskedelmi forgalom sem alkalmas arra, hogy a kereskedelemhez szokott muraközi népnek hasznot hajtson.

A közlekedési viszonyok is meggátolják a muraközi népnek szabad mozgását kereskedelem tekintetében. Ugyanis közlekedési utjai ősidők óta Magyarország belsejébe irányítják. Már maga az a körülmény, hogy a nagy és több mederben folyó Dráva vize sokkal nagyobb közlekedési akadály a kicsi és egymedrű Muránál természetessé teszi ezt. A Dráván meg egész Muraköz vonalán csak egy helyen van hid és két helyen van rév, míg a Murán négy hid vezet át és ezenfelül nyolc helyen van rév.

A szerbek és a horvátok betörése Muraközbe.

Mikor 1918. év őszén hazánkra nehezedett súlyos bajok kezdődtek, a horvátoknak első dolguk volt az 1083-ban kötött és 1867-ben megerősített testvéri és bajtársi viszony egyoldalu felbontása. Széttépték a sok évszázados eszményi

kapcsot, a Szent Koronához való tartozás szálait és kiléptek a magyar állam reális kötelekeiből. Nem volt joguk a kiváláshoz, de megtették. Ámde ez nem volt elég, hanem Zala-megye kiküldöttjeivel az ősz folyamán történt abbeli megállapodás ellenére, hogy sem mi nem fogunk Horvátországba fegyveres erővel behatolni, sem pedig ők Magyarország területébe, hanem esakis kölcsönösen fogunk öröket állítani a Dráva két partjára a szökött katonák megfékezése végett: ők megszegték a kölcsönös megállapodást, mely a magyar kiküldöttek részvételével Varazsdon vétetett jegyzőkönyvbe. Hirlapok útján csakhamar sereget toboroztak „Muraköz felszabadítására“. Az igaz, hogy ezt egy magántársaság tette néhány Zágrábban nevelkedett muraközi hazaáruló kezdeményezésére s így a hivatalos Horvátország nélkül. Ámde mivel a horvát hatóságok türték a toborzást és zsebre tett kezekkel nézték az összeszedett hadseregnek és a varazsdi csőcseléknek december 24-én Muraközbe való bevonulását: a horvát hatóságoknak Muraköz megszállásának jóváhagyólag való tudomásul vétele le nem tagadható.

Magyarország ebben az időben minden, még a horvát „zöldkáder“ nevű, szökött katonákból álló rablóbanda betörése ellen a Drávánál őrt álló katonaságát is visszavonta. Egy szál magyar katona sem volt ekkor Muraközben a Stridó-váron felejtett néhány, rendet fenntartó katonán kívül. Könnyen ment tehát Muraköz elfoglalása, mellyel egyuttal átlépték a szerb hadsereggel egyesült horvát ezredek a fegyverszüneti szerződésben megállapított demarkációs vonalat, a Drávát. Ezt szögezzük le! De szögezzük mellé azt is, hogy az olasz fronton nem a magyar, hanem a horvát hadsereg kezdette meg a fölbomlást és hogy jóval a magyar hadsereg általános szétzüllése előtt a horvát hadtesthez tartozó katonaság Horvát- és Szlavonország erdeiben „zöldkáder“ név alatt ismert bujdosó szökevényei már erősen foglalkoztatták a horvát polgári és katonai hatóságokat. A horvátok tehát szövetkeztek évszázados ellenségükkel, a szerbvel, hogy Magyarország integráns részét, Muraközt lenyessék az anyaország testéből és eltulajdonítsák azt. Jó tudni azt is, hogy a szer-

bek ellen indított háború sehol sem volt oly népszerű, mint a horvátok előtt és a Szerbia ellen vonuló magyar hadsereget sehol sem fogadták oly kitüntető szeretettel, mint Horvátországban s főleg Zágrábban.

A szerb és horvát hadak 1918. december 24-én hatoltak Muraközbe, kezükbe vették a közigazgatást; az összes hivatalokat, bíróságokat, iskolákat felszereléseikkel együtt eltulajdonították; a hivatalnokokat, bírákat, tanítókat elbocsájtották és kiutasították s azok helyére saját embereiket helyezték be. A Muraközből Magyarország meg nem szállott részeibe vezető összes utvonalakat elzárták, a Mura mentén őrséget állítottak, a hidakat, kompokat megszállották s Magyarország Murán inneni területével a gyalog-, kocsis- és vasuti közlekedést, posta vagy táviró útján a Magyarországgal való érintkezés minden lehetőségét megszüntették és fegyveres kézzel megakadályozták. Ezzel a nép gazdasági helyzetét romlásba döntötték, az erőszakoskodás ellen felszólaló népet pedig bezárták és megbotozták. Szóval a horvát testvérek a szerbekkel egyesülve, nem várták be a béketárgyalás végeredményét, Muraközt elrabolták és kihalasztották Magyarország testéből. Magyarország akkori és későbbi kormányai mitsem tehettek ennek az elrabolt területnek megvédése érdekében, mert a fegyverszünet pontozatai megkötötték kezét.

* * *

Mielőtt kérelmünkkel az antant-hatalmak legfőbb tanácsának ítélőszéke elé járulnánk, a fent előadottak alapján a következőkben összegezzük és egészítjük ki indokainkat.

1. Sem Szerbiának, sem pedig Horvátországnak sem történeti, sem egyéb joga nincs Muraközhez, mert ez a terület Magyarország megállapítása óta Magyarországhoz tartozott.

2. Muraköz mintegy százezret számláló lakosságának közel egynegyed része magyar és háromnegyed része szláv, de nem horvát, sem nem szerb, sőt e népek egyikéből sem származik, csak rokon vele. Nyelve annyira különbözik a horváttól és szerbtől, hogy ezek beszédjét sem érti meg, míg a népnek majdnem a fele magyarul is ért és beszél.

3. Muraköz népe feltétlenül Magyarországhoz vonzódik s a leválságosabb időkben is kitartott magyar anyaországa és a magyar nemzet mellett, mely minden időben megosztotta vele szabadságát, szabadon engedte használni nyelvét, sőt annak művelését elősegítette. Ez a szeparált nyelvű és helyzetű nép tovább is a magyar haza kebelében akar maradni, melyben boldognak érzi magát, mert benne boldogulásának föltételeit megtalálja.

4. Muraköz népe közgazdaságilag Magyarországra van utalva s egész gazdsági helyzete Magyarországhoz köti.

5. A muraközi nép a magyar testvérnemzetnek reá is kiható, a szomszéd délszláv népekhez képest magasabb kulturális és közgazdasági előhaladottsága folytán magasabb nivón áll, mint a szomszéd Drávántuli horvát, vagy a stájer szlovén nép, mely nemzetekbe való beolvadása esetén reá nézve kulturális és gazdasági tekintetben is pangás, sőt visszaesés következne be.

Ezekután nyugodtan bocsájtjuk Muraköz hovátartozása ügyét a győztes hatalmak béketanácsának ítélőszéke elé, mert bizunk indokaink erősségében, ügyünk igazságában és bizunk az entente legfőbb tanácsának abbeli elhatározásában, hogy hazánk határainak megállapításánál egyebek mellett tekintetbe fogja venni a nép óhaját is.

Hazánk e kis kiterjedésű földdarabja nem számít sokat sem az entente hatalmak, sem az arra vágyakozó ellenségeink előtt. De sokat számít nekünk, mert e darabka földterület rögeihez sziveinkben megszentelt emlékek fűznek bennünket. Ez a föld a legnagyobb magyar költők és hadvezérek egyikekének, gróf Zrinyi Miklósnak a szülőföldje. Itt ringatta bölcsőjét az anyai szeretet, itt szivta lelkébe ifju korában a sok szépet és nemest, melyek hadvezéri, államférfiui s költői élete utjain követői lettek; itt acélosodtak meg karjai, melyekkel a nyugatot veszélyeztető törököt verte; itt irta híres hőskölteményét, a „Szigetvári veszedelmet“ és a többi költői és hadiműveit; itt végezte be életét, itt alussza örök álmát, s itt borítja magát, mint maga mondá: „hazám hamujával“.

A magyar nemzet tehát nem esupán az elől részletezett okokból, hanem főleg azért is ragaszkodik Muraközkhöz, mert e föld Zrinyinek a földje és minden magyar előtt a hazafias emlékezés és a kegyelet földje, melyről soha, de soha sem mondhat le. Azért a hazafias kegyelet nevében is kérjük a jövő sorsunkat intéző entente nagyhatalmakat, hogy Muraközt évezredes Magyarországhoz való tartozásában a muraközi nép óhajára és javára és a magyar nemzet örömére tovább is meghagyni kegyeskedjék.

A muraköziek.

OSZK

OSZK

OSZK

Órseki Széchenyi Könyvtár

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár

